

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések** díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű **közlemények** a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

É n, é s a H i t.

Valahányszor e szót „Hit“ iskolázott embertől gúnyral hánytorgatni hallottam, — ami pedig a mai időben nem ritkaság, — mindannyiszor azt szoktam mondani; jámbor atyámfia! ön alig gondolkodott komolyan e szó felett „Hit.“

Az a gondolkodó, akaró, s magáthatározó valami az emberben, amit az észlelet Én-nek, én pedig, hogy az állati lélektől megkülönböztessenem, emberi léleknek nevezek, azon pillanatban szárnyaszegett, s megbódult, a mely pillanatban elveszett mellőle a hit.

Talán nem is igaz? Lássuk.

Letetted fiatal barátom az érettségi vizsgát. A bizonyítvány kitünő osztályzataiddal kezdedben van. Lelked lánghevével dobod magadat a szakpályára. Mint eszmény lebeg előtted, hogy miniszter, püspök, érsekprimás léssz. Ragyogó észtehetséged, kitartó szorgalmad, és még hozzá hatalmas családi összeköttetés, gondolatod szerint elég ok, hogy föltett célodat elérd. Munkálsz fáradhatlanul, törzs előre ernyedetlen szorgalommal. És miért? Tudod, hogy föltett célodat eléred? Ah! nem! Hiszed, hogy azt eléred, hiszed hogy nem halsz meg a célra törekvés nehéz útján, hiszed, hogy a szerencse veled lesz, hogy a jóakaró kezek emelni fognak. Ha tudnád, hogy egy év múlva meghalsz: azonnal megtörpülne lelked ereje, s munka helyett fenéig ürítenéd a kék poharát. A hit ad lelkednek szárnyat, a hit emeli munka kedvedet, a hit könnyíti meg az észnek az óriási munkát, a hit az alapja törekvésednek.

A menyasszony, ki vőlegényébe a szó legnemesebb, és legmagasztosabb értelmében szerelmes, angyali mosollyal nyújtja jobbát, hogy örök hűséget esküdjék leendő férjének. És miért? Tudja talán hogy az a boldogság, melyre gondol és a melyet az esküvel elérni szándékozik, valósággal bekövetkezik? Nem! Ezt hiszi. Vedd el tőle e hitet, s meg fogod látni, hogy megzavarodottan vonja vissza a kinyújtott jobbát, és elakad ajkán az eskü szava. A hit az, ami őt házastárssá teszi.

Nőm hű hozzám. Az édes mosoly, mely szobájába

léptemkor arczáról lesugárzik, oly villanyozólag hat rám, hogy azon pillanatban ezer annyi gond és baj elhordozására is elég erősnek érzem magamat. Ne vegyétek el tőlem azon hitemet, hogy e nyájas, mosolygó arcz a női hűség tiszta kifejezése. Megörülnék, ha e hitemet elvonnátok.

Ez a papa, ez meg a mama, adják a szót az örömitas szülők első szülöttük dadogó nyelvére. És a kis kedves ha egyszer kigagyogta a két nagy horderejű szót: után mondja egész életén át. Utánmondja, mert hiszi. Édes jelenléte a hitnek a gyermeki szívben már akkor, midőn a gondolkodó Én még meg sem jelent.

Ez konyhasó, ez gyémánt, ez rózsa, ez cserfa, ezek polgári törvények, ezek valláserkölcsei eszmék, és elvek tanítja a tanító növendékeinek. És a tanítványok elhiszik, s a mondottakat és hallottakat megtanulják, s velök és általok képzik a gondolkodó Ént. Az embernevelésnek hit az alapja.

Virágban állanak a kert fái. A méhek ezrei himporban hempelyegnek, s dönögve szívják a virágkehely mézét. Lesz gyümölcs elég, mondja a kertész gondolkodó Énje. És tudja is ezt? Épen nem. Ezt hiszi. Ha a hit csak pillanatra hagyja is el a gondolkodó Ént: ott terem a sötét gondolat, hogy ennyi gyümölcsöt a fák el nem bírhatnak, leperreg az mind a napheve, és a nedvhiány miatt. Hit nélkül szomorun fordul el attól, a mi hittel és hitben megvidámitotta.

Ereszd mélyebben az ekét a földbe, hadd hasítson mély barázdát. A földet megcsalni nem lehet. Csak a mélyen szántott s jól mivelt föld adhat 10 — 20 magot, mondja a gazda gondolkodó Énje, és veti tele marokkal, hinti vetőgépjével a tiszta magot, hogy annak idejében bőven arasson. És tudja is, hogy aratni fog? Ezt hiszi. Vedd el a hitet a gondolkodó Én mellől, és azonnal ónsulylyal nehezedik rá a nyommasztó gondolat, hogy vetését a kemény fagy kiölheti, az aszály kiperzselheti, a jég pozdorjává törheti, a tüzvész megemésztheti, s öröm helyett bú száll szívébe, köny perdül le arczán, és elvesz a munkakedv. Hit az, hit a leendő bőtermésbe, mely megédesíti a szántó-vető fáradságos munkáját, hit villanyozza fel az emberi lelket, hogy el ne csüggedjen, a hit oldja meg a lélek szárnyait, hogy

egy magasabb világba repülhessen, a hit a talpköve minden emberi munkásságnak. A természetélet fenállhat hit nélkül: de emberi élet, és emberi munkásság hit nélkül nem lehet.

De ez ellen már protestálunk. A philosophiailag képzett Énnek semmi szüksége hitre. A philosophiailag képzett Én semmi olyat el nem fogadhat, aminek igazságáról kétségtelen észokokkal meg nem győződik. A philosophiailag képzett Én kizárja a hitet.

Talán ez igaz is?! Lássuk.

Plátó philosophus volt, ezt senki sem tagadja. Az ő gondolkodó Énje két világot, egy ideál és egy anyagvilágot látott. A fény, világosság, üdv, tisztaság, ártatlanság, igazság, jóság, bölcsesség, szeretet neki ideál, élő fényalakok, az anyagvilág ösképei, kik ebbe magokat beképezni akarják, de a kiket az anyagvilág be nem fogadhat, s ezért ez rossz, tökéletlen. És ezt Plátó gondolkodó Énje tudta?! Hoz fel csak egyetlen észokot, melylyel ennek igazságáról kétségtelenül meggyőződhetett? Nem! ezt csak föltette, ezt hitte. S ha nem hiszi philosophiai rendszere soha létre nem jön.

Hégel, az újabb idő legnagyobb philosophusa, Plátó ideál tanát kifejtette és befejezte. Az ő alapgondolata, minden iskolázott ember tudja, az, hogy a világ gondolata, a világ ideálja, vagy is a világeszme, világgondolat öröktől fogva létezett mint tiszta lét, és ez kibocsátotta magából a világot, s ennek természeti, és szellemi életén keresztül, ennek közvetítése által teszi magát istenné, magát tudó absolut szellemmé. És ezt tudta e nagy észlelő gondolkodó Énje!? Épen nem. Ezt csak föltette, ezt hitte. Arra, hogy a világeszme öröktől fogva létezett mint tiszta lét azt mondta, hogy ez oly tétel, mely bizonyításra nem szorul. — Arra pedig, hogy ez kibocsátotta magából a világot és lett matéria, lett testi, érzéki organismus azt mondta, hogy lett mert lennie kellett. Egyetlen észokot sem birt felhozni, melylyel ez alaptételeinek igazságáról kétségtelenül meggyőződhetett volna. Ezeket hát csak föltette, ezek igazságát hitte. S ha ezeket nem hiszi, ha a tudós észlelőnek nincsen hite: philosophiai épülete soha létre nem jön.

A matériálista gondolkodó Énje Hégel épületét elvetette, Hégel hitét tévesnek állítja. Az ő gondolata az, hogy a tömecsek, vagy parányok (atomok) apró eloszthatatlan részecskék, melyeknek oka magokban van, s ezért öröktől fogva léteznek, és ezeknek lerakódása által állt elő a világ. És ezt tudja is a materialista gondolkodó Énje? Nem, ezt csak fölteszi, ezt hiszi; még pedig ellenére egy igen erős ellene szóló oknak. Köztulajdona ugyan is a matériának az eloszthatóság. És ennek ellenére azt mondja a matériálista, hogy a tömecsek apró eloszthatatlan részecskék. Ha anyag a tömecs: annak eloszthatónak is kell lenni végetlenül, legalább a gondolatban, minthogy nem gondolhatunk oly parányi tömecsset, melyet gondolattal még két-

felé ne oszthatnánk, főleg midőn a matériálista is az általa föltett tömecseket oly apróknak állítja, melyek érzéki tapasztalatunk alá nem esnek. Tömecsek hát a matériálistától föltett értelemben nem létezhetnek. S ha ilyeneket mégis föltesz: cselekszi ezt nem azért, mintha föltéte igazságáról észokoknál fogva meggyőződött volna, hanem azért, mert ezt hiszi. Vedd el e hitet a matériálista gondolkodó Énjétől: kivontad alóla az alapot s felhagy a világ kifejlődés kutató munkájával. Minden emberi munkásságnak hit az alapja.

Ha Plátó azon bebizonyítatlan föltetéséből, hogy egy ideálvilág létezik, az istent az ideák ideájának; ha Hégel is azon bebizonyítatlan föltetéséből, hogy a világeszme öröktől fogva létezett s ez kibocsátotta magából a világot, az Istent a világ közvetítése által magáttudó absolut szellemnek hitte; s ha a matériálista a tömecsek bebizonyítatlan föltetéséből azt hiszi, hogy a világ Isten nélkül az anyagból állt elő: szeretném tudni, mennyivel van kevesebb oka a gondolkodó Énnek azt hinni, hogy az Isten élő szellem személy, mint ezt a keresztyén vallás tanítja (Ján. 4, 24). E hitre a gondolkodó Én annyival jogosítottabb, mivel ez nem pusztán föltéte, hanem egy tapasztalatilag, szemlélhetőleg létező nagy művön, a természetéleten alapszik.

És megállható volna ez állítás! Lássuk.

Szemléld ezen pontból figyelemmel e gyönyörű kertet. Innen balról a mesterileg összeállított fasor meglepően tünteti fel, hogy a fazöld mennyi alakban játszik az ezüst nyártól a legsötétebb fenyőzöldig. Emínnen jobbról mintegy kékszalag húzódik szemeid előtt ama nyiláson keresztül a távol hegláncz. És az elszórt ligetek előttünk virágöveikkel, a csillogó tavacsok, kised zöld rétek a beljök dobált egyes virágzó bokrokkal, mily összhangzatban láttatják az eszmét, melyet ennek létrehozója e kertbe letett, és berendezésében megvalósított. Az öreg kertész, ki ezt több mint félszázaddal előbb rendezte, örülne ha most élne, hogy eszméje valóság, nézlelhető lett. Ezt a kertet, vagy bármely emberi művet, ha megnézesz: nem tagadhatod, hogy nincsen olyan mű, melynek gondolat ne volna az alapja. Gondolat az alapja egyháznak, gondolat a gőzhajónak és vasutnak, gondolat egy költemény, és beszédnek. Emberi mű gondolat nélkül nem létezik.

(Vége köv.)

Kiss János, hittanár.

I R O D A L O M.

(Könyvismertetés.)

„Halotti Egyházi beszédek.“

Irta Dr. Heiszler József dombrádi ref. lelkész.

Ezen észrevételek után, a melyeket ismertetői tisztemből kifolyó kötelességemnek tartottam előadni, megjegyezvén, hogy

írály szépség, eszme gazdagság tekintetében a felsorolt beszédek is teljesen kifogástalanok, hogy a fenti jellemzés igazoltassék, felmutatok a többi beszédek közül is néhányat.

A 16-ik szám alatti beszédben, melynek alapigéje: Filippi 3, 20. 21 „mi mindnyájan mennyei polgárok vagyunk, honnét a megtartó ur Jézus Krisztust is várjuk“ stb. igen helyesen elmélkedik szerző: „a mi mennyei polgárságunk felől.“ A beszéd első részében gyönyörűen rajzolja a különbséget a mely van a világ és a megtartó ur Jézus Krisztus között. — Amaz minden pillanatban más, emez pedig mindig ugyanaz magával, mindig szeretet. — Amaz nem tarthat meg senkit, „ennek hatalmas ereje a megtartásban nyilatkozik.“ „Ott van ott áll minden szenvedő ember oldala, minden halálos ágy mellett: mert ő a jó pásztor, ki lelkét adá az ő juhaiért.“ Ő a mi alázatos testünket a maga dicsőséges testéhez hasonlónak teszi. „E nagy munkát megkezdi . . . a halálos ágyánál, s teszi a koporsót az új élet bölcsőjévé.“ „Az élet utolsó napja a feltámadás első napja“ stb.

A 21-ik számú ifjú nő felett 1 Kor. 15, 53-ról „Szükség, hogy e rothadandó test rothadatlan természetet öltözzön magára stb. elmélkedik ezen főtételről: „a halál a mi nyereségünk,“ és ezen főtétel igazságát szépen és meggyőzően fejti ki. Gyönyörűen mondja: „Az élet nem volt más és nem lesz más soha, mint a folytonos elhalás menetele.“ „Az ember eszméje nagyobb a világnál.“ „Mert a világ az emberben emelkedik erkölcsi szellemi valósággá.“ „Az általános elégtelenség elég világosan megmondhatná mindenkinek, a kinek füle van a hallásra, hogy ez a föld senkinek nem lehet hazája, mi más haza, igen, mi örök haza fele törekszünk . . . a mi valóságos hazánk ott fen az egekben vagyunk.“

A 2-dik szám alatt (1 Pét. 1, 3. 4. verseiről: á l d o t t l e g y e n a m i u r u n k J é z u s K r i s z t u s n a k a t y j a , k i u j o n n a n s z ü l t m i n k e t stb.) elmélkedik „a halál általi újjászületés“-ről s szépen fejti ki, hogy „ugyanaz történik velünk a halálban, e második születésünk alkalmával, a mi már első születésünkkel megtörtént.“ „A teremtői szellem, nem földi levésünkkel gondolkozott először felőlünk hanem örökidőknek előtte . . .“ „Léteztünk amaz örök szellemen mint eszmék, melyek a világ életében fognak megtestesülni . . . a lelket az Isten élő gondolatát, nem kötheti semmi, örök fejlődése menetelén.“ „Siet előre, mert Istenben a szent czélnál nyugodhatik meg.“ „A titok teljesség a dolognak mitsem árt.“ „Titok teljes volt világra jövésünk előtti létezésünk is, de azért mégis valánk. Szintén ily titokteljes földi létezésünk, de azért mégis vagyunk. — S így bár titokteljes sirontuli létezésünk is, de azért mégis leendünk.“ stb. Így beszél szerzőnk.

Az 5-ik számú beszéd alapigéje: Zsolt. 90. 5. „Elragadod őket mintegy árvizzel, olyanok mint az álom reggel“ stb. . . . E beszéd két részre van osztva, az első részben szépen rajzolja az élet tűnő voltát, a 2-ik részben pedig a gyorsan tűnő élet figyelmeztetését. — „Ha siet — ugymond — az élet, van hatalmunk nekünk is sietni, tenni, munkálkodni, míg fen van a nap értékesíteni a futó perczekeket, megörökíteni azokat, reájuk nyomván lelkünknek szellemi bélyegét, oly cselekedetekkel, melyeket ha nem is látna vagy elfeledne a világ, — lát mindig és nem feled el soha az Isten.“

A 6-dik sz. beszédben, melynek alapigéje: Ján. 11. 31: „Mária a koporsóhoz megyen, hogy ott sirjon:“ lélektani igazsággal mondja a szerző: „Megosztott bánat, fele bánat.“ — „Ha a szerencsétlenségnek más érdeme nem volna, mint csupán az, hogy megismerteti velünk igaz barátainkat, már megérdemelné

tiszteletünket, mert megmutatta a kincseket, melyek drágábbak az aranyból és ezüstből, mert ritkábbak az igaz gyémántnál.“ „A kik sötét napokban jönnek hozzánk, azok az Isten angyalai.“ Meghatóan festi a temetőt: „Megállunk — ugymond — csendesen a sírnál, hol megáll minden.“ „Ott alusznak, a kik egykor futottak, fáradoztak, örültek és zokogtak, aggódtak s reméltek, emberben csalatkoztak és Istenhez menekültek. Most mély szent nyugalom környezi őket. — A külső élet nyugtalan hullámai megtörnek a koporsó falánál. A halál csendes templomába bemenni, nincs joga a világ zajának. A mulandó megáll ott, hol az öröklő kezdődik s a halál meghal.“ stb. stb.

Vigasztaló s hittel teljes beszéd a 15-ik is, melynek vezérigéi (Thess: 4, 13—14) „nem akarom pedig hogy tudatlanságban legyetek . . . azok felől a kik aludtak“ stb. s melyben a feltámadásról beszél szerzőnk, helyesen mondván: „a tudomány nem mehet tovább a sírnál s a mit ott lát az a legmélyebb sötétség az egy marék hamu. A tudomány látja a feloszlatást és semmi mást.“ „Ezen mélységes éjszakába . . . világosságot egyedül s kizárólag az ur Jézus Krisztus vetett és pedig az ő feltámadásának magasztos tényével. Elaludott ő is, mint többi ember testvérei, de feltámadott dicsőségesen, hogy megmutatná, nem lengő elméletek, hanem tények hatalmával, mi várakozik azokra, kik vele élő hit által, lelkileg egyesültek, megmutassa, hogy azok a halálból átmennek az életre.“ „A ker. embernél tehát a halál hal meg.“

Gyönyörű beszédek még hogy a többieket ne is említsem a 13-ik Jan. 5, 24-ről, a melyben jellemzően mondja: „örömmel, elragadtatással hallgatjuk a világ csábitó meséit, melyek mindenütt arany hegyeket ígérnek, hol mint a virágos mezőn csörgedező patak, vidámon foly le az élet. — Pedig az volna az első feladat, hogy az a rövid élet ne folya. — Mit ér az, ha rózsák felett halunk meg, ha már meg kell halnunk,“ stb. — a 18-dik 2. Tim. 4, 7—8-ról, melynek első részében az „Emlékezet 2-dik részében a Reményről“ beszél. „Semmi sem enyészhetik el — ugymond — végkép. Ha eltűnnek a valóságok, fenmaradnak árnyaik. — Kimennek az életből, bemennek az emlékezetbe. — A földről tehát átmennek a lélekebe s ott folytatják életüket“ stb. A 22-ik Eféz. 1. 10. verséről, melyben a mennyei atyávali egységről, melyet a Krisztus hozott létre, beszél. „Miért döbben meg szívetek, ti vándorai e földnek, ha megkondul a sírnak harangja?“ . . . „Mintha az a halom por, melyet testnek nevezünk tenné az embert“ . . . „Mintha a halottak, azáltal, hogy lerázták magokról a mulandóság porát, megszüntek volna lenni ugyanazon atyának gyermekei, a kinek élnek mindenek — Avagy nem családjává fogadott-e minket is a Krisztusban?“

A beszédeket követő „alkalmazásokban,“ tapintatosan, a fájdalmat kimélve, használja fel szerzőnk a hit vigasztaló igazságait, a szomorkodók keserűségének enyhítésére s így azok közlése is, becses bir.

Ismertetésemet azonnal kérelemmel zárom be az általam mélyen tisztelt nagy tudomány s bölcsészeti gondolkodású szerzőhöz, hogy beszédei szövegszerűségére vonatkozó észrevételeimet ne tekintse másnak, mint jeles műve teljes méltatása érdekében tett, s minden elfogultságtól ment oly nyilatkozatoknak, a melyekre nézve, ha talán általa nem helyeselhetők, szívesen veszem és fogadom el a meggyőző czáfolatot. — Tanulok s azt hiszem mások is tanulni fognak általa. Lelkésztársaimat pedig arra kérem, hogy miután e beszédek, mint azt kimutatni igyekezém, néhány kivételével, minden tekintetben példányszerűek, s az egyházi beszéd irodalomnak valódi gyöngyei, mert bennök ker.

hitünk legföltettebb s vigasztalóbb igazságai meggyőzőleg nyerek vonzó kifejezést, arra kérem mondom őket, hogy e „Halotti Beszédek” megszerezni igyekezzenek. Nem azért ugyan, hogy azokat úgy a mint vannak használják, mert azok csak értelmileg képzett, mélyebb hitigazságok felfogására képesített s így ritka közönség elé valók, hanem azért, hogy azokat tanulmányozván a mai hitközönyre hajlott korban, annál nagyobb sikerrel védelmezhessek hitünk mély, s örökigazságait s erősítgessék szent feladatukhoz hiven a hitben ingadozókat. (Vége.)

m. p. N. L.

Irodalmi tudósítás.

Előfizetési felhívás „A koporsónál” című halotti imákra. Protestáns lelkészek használatára írta Könyves Tóth Kálmán. Több oldalról kifejezett óhajtnak kívánok eleget tenni, midőn Könyves Tóth Kálmán halotti imáit kiadásra elvállaltam. Szerző neve nem ismeretlen az irodalom terén. Szerző imái az eddig megjelent imáktól abban térnek el, hogy mindegyik előtt rövid alkalmi bevezetés s mindegyik után bucsúfohász áll, sőt magok az imák is terjedelmesebbek az eddig forgalomban lévőknél.

Az egész munka négy részre oszlik; tartalmaz: 1-ször gyermekek és ifjak, 2-ször középkorúak, 3-ször öregek s 4-szer gyakrabban előforduló különösebb esetek felett tartandó imákat.

Az egész mű 20—25 ivre terjedend s egy diszesen bekötött példány előfizetési díja 2 frt o. é. mi alulírott kiadóhoz küldendő vagy utánvét mellett ugyanott rendelhető meg; bolti ára nagyobb leend; tiz egyszerre beküldött példány után egy tiszteletpéldány jár. Miskolcz, 1875. október 24.

F r a e n k e l B. kiadó könyvtár.

S Z E M L E.

a) Belföld.

Egy szó a maga helyén és idejében.*)

Igy nevezhetjük azon felszólalást, melyet Dr. Révész Imre a szerkesztése a'tti „Figyelmező” mult októberi füzetében, ily cím alatt: „egy elszomorító pont a debreczeni főiskola jelenkorából,” a főiskolai tanügy érdekében tesz, és a minnek mintegy kiegészítője egy másik ugyanazon füzet „különfélék” rovatában ily cím alatt olvasható cikke: „magyar protestáns jogakadémiaik.”

Dr. Révész Imre az első cikkben azon tényből, hogy a debreczeni főiskolában, a mult iskolai évről kitűzve volt 9 pályakérdés közöl csak kettő után ítélhetett oda a jutalom, míg mas kettőre a beadott pályaművek kielégítőknék nem találtak, a többi öt pályakérdésre pedig s épen azokra, melyeknek megfejtése voltaképeni tudományos műgondot és szorgalmat igényelt volna, a tanulóifjuság részéről pályázó nem is jelentkezett, — azt látván, hogy a nevezett főiskolában a felsőbb tanu-

*) E fontos cikk érkezésekor már a Lap szedése előhaladt, ez az oka, hogy azt elül s előbb nem adhattuk; mivel azonban az ugy is főtanodánk le g m a g a s b e l ü g y é v e l foglalkozik: a belföldi szemlében is helyt foghat. Valóban főiskoláink szellemi súlyától függ legnagyobb részben a magy. protestantismus élete s milyensége.

S z e r k.

lóiifjak tudományos önmunkássága nem áll a felsőbb oktatás mai igényeinek megfelelő színvonalon, felhívja az illetőket ezen baj megorvoslása iránti intézkedésre.

A másik cikkben pedig, akadémiai tanügyünknek, ugy a theologiai, mint a jogi pályán, jelentékeny fogyatkozása gyanánt kimutatván azt, hogy a bölcséleti szak felsőbb tanintézetünkben kellő mérvben felállitva nincs, ezen hiánynak kipótlását sürgeti.

Mindkét cikk oly mélyen érdekliz hazai s főleg prot. felsőbb iskolai oktatásügyünket, és a felvett konkrét eset alkalmából oly általános érvényű igazságokat mond el, hogy azokat a tanférjak s egyházunk és iskoláink vezetői, komoly figyelmen kívül, nézetem szerint mulasztás hibája nélkül nem hagyhatják.

Igaz, hogy a keserű igazság rendesen kellemetlen hatást is ébreszt; de, mivel az mégis mindig hasznosabb, mint az édes csalódás, és mivel a baj felismerésében és kimutatásában rejlik a gyógyítás sikerének első föltétele is: én ugy vélem, nem fog hiányzani azon erkölcsi erő és belátás, mely a komoly szó hatalmát, még ha az első hatásában megrázza is az idegeket, nemcsak elhordozza, de a közjó érdekében, gyümölcsözőleg is felhasználja.

Hogy a prot. tudományosság érdekében tett ezen felszólalásnak substratumául épen a d e b r e c z e n i f ő i s k o l a vetetik fel: ez előttem arra mutat azon felszólalásnál, hogy az indítóok és cél nem kicsinyes helyi érdekek ápolása volt, hanem magasabb és egyetemeseb érvényű tekintetek figyelembevétel. És ez időnkben, midőn a particularismus oly sokak lelkén erőt vesz, és midőn legjobbjaink felszólalásai alatt is, oly megszokott dolog, apró helyi érdekek sugallatait keresni, a kedvezőbb jelenségek közé számitható. Választott volna Révész Imre az elmondottak alapjául egy más főiskolát: s bizonyosan még ha oly aranyigazságokat mond is el, sokak felelete az lett volna, hogy ő ezt egészen a debreczeni particularismus nesusából teszi! Most az ő felszólalásától ezen gyanualap merőben elesik s szavainak erkölcsi súlya, a kérdéses tárgyban, annál nagyobb, mivel ő, hogy egy közérdekű ügyben használhasson, kész azon főiskolának érzékenységét sem kimélni, a melyhez pedig ő legközelebb áll, és a mely őt a legméltóbb jogon nevezheti a magáénak.

Az, a mi a debreczeni főiskolától elmondatik, kevés változtatással fájdalom! egyéb iskoláinkról is elmondható. A felsőbb iskolai oktatás sikere egész hazánkban sok kívánni valót hagy fen, eltekintve itt egyéb okoktól, különösen a miatt, hogy a felsőbb tanulóknak sem a tanulási szorgalom, sem a tudományos önmunkásság nem oly mérvű, minőnek csak iskoláink jelen berendezéséhez képest is, kellene lennie. Az e tekintetben felmutatott kóros állapot bizonyára nem csupa debreczeni specifus baj, hanem oly malum universale egész hazai felsőbb oktatásunk terén, melynek sikeres meggyógyítása bármely egyes iskolának legnagyobb erőfeszítését s legszívesb igyekezetét is tulszárnyalja, és a mi csak egyetemeseb intézkedések hozzájárulása mellett eszközölhető.

Nemes és követendő példának tartom azt, hogy a debreczeni főiskola m i n t e g y m a g a mutatott rá saját bajára, s álszerénység, vagy elíteltetéstől félelem és kicsinyes önáltatási vágy a baj leplezésére nem keresett semmi palástoló szines takarót. Pedig a magunké iránti előszeretet hányszor tesz minket elfogultakká; — hányszor készülnek valamely iskolára, a vizsgálatok alkalmából, mondva csinált reclame-ok, a midőn

pedig catói szigorúság sem kívántatnék a kóros állapotok felismerésér! Valóban eddige csaknem nagyobb erőt fejtettünk iskolai bajainknak csendes elfedezgetésére, mint azoknak megorvoslására. S innen származott egy nagyrészben tanügyünk belső fejlődésének mód nélküli lassúsága . . .

Igaz, hogy volt ennek többnyire egy távolabb fekvő oka is. Az iskolai oktatásügy belső fogyatkozásai mindig a legkényesebb kérdéseket képezték. Még a felügyelő testület is csak tartózkodva nyult azokhoz. Valóságos darázs-fészkek valának azok. A baj megorvoslásának módja és eszköze sokszor igen közel feködt; de mégis, ha valaki szót mert emelni: a felszólalás azonnal személyek ellen intézett malitiosus támadásnak kiáltatott ki; — s a czélzott orvoslatból lett kellemetlen veszekedés s a jajgató érzékenykedés miatt elvégre is az egésznek csömörletes abbahagyása.

Ideje volna, hogy az oktatásügy körül a mi bajokat és fogyatkozásokat tapasztalunk, azokat saját iskoláink körében is többé ne titkolgassuk magunk és mások előtt — és hogy a bajok fejtegetését mindjárt személyes kérdésnek ne tekintjük. Épen az iskola férfiai nyújthatnak előttünk legtöbb világosságot a kérdéses tárgy mezején; ők tudhatják legjobban, hogy a tanítás eredménye körül mi hiányok mutatkoznak, mik azon hiányoknak valódi okai és hogy legbiztosabban mímódon lehetne azon segíteni. A kérdés oly fontos, hogy az minél több oldalról s minél alaposabb hozzászólást érdemel, és oly sajátságú, hogy annak tárgyalása inkább beható fejtegetés, mint élesedésre hajló polemizálás és neheztelkedés mellett nyujt kilátást sikerre.

En már egy dologról teljesen megvagyok győződve, nevezetesen arról, hogy prot. felsőbb iskoláinkban a tudományos képzésnek minden hatalmunkban álló feltételeit előteremtünk kell. Ezt követeli ugy iskoláink létezetése, mint egyházunk jövője. Ideje, hogy a csupa szónál ne maradjunk, hanem tegyünk is.

Mi a meglett, vagy régibb kor emberei, azzal a mérsékelt szakismerettel, melyet az az előtt annyira hiányos iskolai képzetés alapján birhatunk, már majd csak valahogy kijövünk; — de az ifju nemzedéknek, mely nyomunkba lépendő, mind a világi, mind az egyházi pályán kétségkivül nagyobb képzettségre lesz szüksége, ha az a kor követelésének megfeln akar. Egyházunk is, a vallásegénylőség és viszonyosság alapján, csak ugy állhat meg biztosan felemelt fővel, a testvéregházak sorában, ha lelkészei tudományos képzettség tekintetében, a többi egyházak lelkészeivel a versenyt nemesen kiálthatják. Pedig nem kell fedelnünk, hogy a r. kath. egyház mily gondot fordít időnkben papnövendékeknek kiképezésére; sőt hogy a zsidók lelkészei is mily képzettséggel fognak nem sokára felállítandó theol. semináriumjokból kikerülni! Lelkészeink tekintélyének s erkölcsi sulyának valódi csökkenése ott következnek be, a hol azoknak tudományos műveltsége a kor igényeinek színvonalán alól maradna; s egyházunk szomorú hanyatlása is ott kezdődnek, hol felsőbb iskoláink megszűnnének egyházunk számára nem annyira kellő számu, mint kellő tudományos képzettségű lelkészek szolgáltatói.

Méltó, hogy Révész Imre szavai felett gondolkodjunk! . . .
F i l ó L a j o s.

Templomszentelés Modorban.

M o d o r, 1875. okt. 31. A pozsonymegyei esperesség egy rövid hét alatt a második új templomnak, tudnillik a Modor sz.

kir. városához tartozó K i r á l y f a l v a külvárosinak szenteltetését ünnepelte. A papság a belvárosból — ornátusban — kikocsizván a külvárosba, itt az iskolában felöltözködött az albákba. Kint a gyönyörű román izlésben épült szentegyház körül a tágas téren nagyszámu, beláthatlan sokaság várakozott. A lelkészi kar az egyházi eszközöket és a szent edényeket vivén, ünnepélyes menetben, a 125. zsoltár éneklése alatt, mely csak hamar ezrek és ezrek ajkáról harsogni kezdett, az iskolából a templom főajtaja elé vonult. Itt főt. G e d u l y L a j o s szuperintendens ur intonálván a szokásos antiphonákat, megnyitotta a templom. Miután az egyházi eszközök és a szent edények az oltárra tétettek, és a papság a responsoriumokat elénekelte, megzendült a veni sancte.

A Kyrie után id. Moczkovcsák János bazini lelkész az oltárba lépven, tartotta a liturgiát. Imádság alatt papság és gyülekezet térdelt. Az „Erős vár a mi Istenünk“ elénekeltevé, Minich Dániel helybeli lelkész predikált Ézsaiás 66, 1. 2. felett Megmutatta az idvesseg utját az irás alapján a hitben a Szentlélek működése által. E remek beszéd a legmélyebb dogmaticai kérdéseket, meg nem feledkezve a morálról sem, igen érthetően, érzelemteljesen s nemes nyelvezettel fejtegette. Azalatt kint Kovács Pál pusztaföldemesi lelkész a tengernyi sokaságnak hatalmas hangon tartott szónoklatot. A credo elénekeltevé főtiszt. szuperintendens ur dr. Hurban József és id. Moczkovcsák János lelkészekkel az oltárba lépven tartá erős hitű és hatásteljes felavató beszédét, megáldá az egyes egyházi eszközöket és felavatá a templomot egészben és mindenestül. Erre a főpásztor az oltárban, a lelkészi kar az oltár körül letérdelven, következett a szentelési imádság, responsoriumokkal a szuperintendens, énekkar, papság és gyülekezet között és harangzúgásokkal

Igy már a templom teljes ünnepélyességgel fel lévén szentelve, Frecska Lajos limbachi lelkész gyóntatott és ünneplé az oltári szentséget. A hálaima után a főpásztor az oltárban, a papság az oltár körül térdelven, énekelte a zárímádság és a confirmatio Deus. Az áldás után Tedeummal végződött a rendkívül megragadó ünnepély, melynél a lutherán tan és liturgia teljes tisztaságában ragyogott.

Igy Modor sz. k. városának már három temploma van, melyek mindegyike három-három hajóju. Isten áldása nyugodjék fáradhatlan főpásztorunkon, a modori egyházon s derék lelkészein! *)

777.

Lelkészi értekezlet s egyházmegyei közgyűlés a nagyszalontai egyházmegyében, október 27—28 napjain 1875.

E gyűléssel az állandó gyűlések sorozata nyílt meg, miután az 1875. ápril 7-ik napján Mező-Gyánban tartott közgyű-

*) Köszönet a tudósító buzgalmának! Aduk kihagyás nélkül, nekünk puritán érzékűeknek nagyon pápistás színezetű kitételek az ilyfélék: ornátus, oltárba lépés, oltári szentség! Egyébiránt hogy a nép ott az ó-lutheriséghez ragaszkodik, természetes visszahatás azon modern törekvés ellen, mely az alakot, legyen az biblia vagy dogma, semminek veszi, csak „szellem“-ről beszél, mintha ez alak nélkül nyilatkozhatnék tartólag. A Religio puzeysmus színezetet lát legújabbban a pr. e. i. Lap Requiem feliratu cikkében. Ha a modernnek is kezdik a puritánismust száraznak tartani, akkor nincs mit szólni a kedélyt elei-

l és jegyzőkönyve 29. számú végzése szerint a vándorgyűlések eltöröltetvén, az egyházmegyei közgyűlés állandó helyeül Nagy-Szalonta határozatott. Annak fejtegetésébe, hogy a vándor vagy állandó gyűlések-e célszerűbbek, bocsátkozni ez alkalommal nincs helyén, döntse el e kérdést a természettudósok nagy gyűlése s tegyen bizonyosságot róla azon körülmény, hogy 44 lelkész közül 20 volt jelen a gyűlésen. Annyit azonban e gyűlés áttekintéséből, mint tényt vonhatunk el, hogy az egyházmegyei gyűlések állandó helyhez kötése a részvét és érdeklődés csökkenését idézte elő.

A tulajdonképi egyházmegyei közgyűlést megelőzőleg, vagyis 27-kén délután, lelkészi értekezlet tartott a gymnásiumi épület gyűléstermében, mely egyszersmind állandó helyisége az egyházmegyei gyűléseknek. A lelkészi értekezlet tárgya volt a múlt egyházmegyei gyűlés jegyzőkönyve 27. jegyzőkönyve számában hozott azon határozat, hogy az egyházmegye kebelében levő lelkészek a gyámintézet javára leendő megadóztatás céljából 3 osztályba soroztatván, fognak évenként fizetni 30, 20 és 10 frtot az eddigi 3 frt helyett. Az egyetemes lelkészi értekezlet gyűlését megnyitotta elnök Szél Kálmán szalontai lelkész, jó külső, megnyerő alak, figyelmet keltő, ékesszóló, vezérszerepre hivatott, fölényt gyakorló. Annak erős hangsúlyozása mellett, hogy a magunk javára meg kell magunkat adóztatni, főlemlíté, hogy a fölemelt tagsági díjakat meg kell fizetni, mert azt a szuperintendens is megítéli. Ezt illusztrálta az egyházkerület 1875. ápril hó 15—18-dik napjain tartott gyűlése jegyzőkönyvének 144. számával, melyben Fésős András szathmár-németi lelkészt, ki első évi fizetésének felét 386 frtot nem akarta a gyámolda részére befizetni, miként arra a szathmári egyházmegyébe lépés által kötelezve lön, hanem lemondva örökösének gyámintézeti jogigényéről, az intézet pénztárának 100 frtot ajánlott, — oda kényszerítette az egyházkerület, hogy a 386 forintot tartozik megfizetni.

A nagyszalontai egyházmegyében egész kebelbeli párt van, mely nem helyesli a tagsági díj fölemelést, s a mely ahoz beleegyezésével nem is járult.

Hozzá szólott a tárgyhöz kis-peregi lelkész, Szondy Imre, finom, udvarias modoru, szenvedély hevéitől ment, határozott egyén, ellene mondván a gyámoldai tagsági díj háromszoros sőt tizszeres fölemelésének, melyet minden hideg számítási alapot nélkülöző lelkesedésből származottnak mondott. Beszédének tartalma körülbelől ezekben határozódik: Ma már a szabadtársulás eszméje emelkedett közérvényre ennél fogva mai időben mindenki szabad tetszése szerint lehet bármely társulatnak tagja, biztosíthatja magát s övéit ott a hol tetszik, s anynyi összegig, a meddig tehetsége engedi vagy neki jónak tetszik. Egyébiránt neki a gyámoldai osztalékra szüksége nincs, mindazáltal mint már 24 év óta, ugy ezentul is fogja fizetni az eddig gyakorlatban volt három forintot, ennél többet azonban reá nézve kötelezőnek nem ismer; mert a fizetés felemelés okát nem látja át; holott, ha nem ily kényszerítő modorban léptettetett volna életbe a tagsági díjak fölemelése, ő önként, saját jó indulatjából még többel is járult volna az intézet gyarapításához. Végül kijelenti, hogy a fölemelt tagsági díj alapján a gyámoldának tagja lenni nem fog, azonban, ha exequáltatik a tagsági díjért, minthogy az erőszaknak ellenállani hatalmában nincsen,

től fogva jobban méltató testvéreinkre. Egyébiránt evang. testvéreink meggyőződését teljes tiszteletben tartjuk.

S z e r k.

kénytelen lesz fizetni, de bátorkodik megjegyezni, hogy a kényszer adó utján fentartandó intézetnek jövője nem lesz, annyival inkább, mivelhogy az eddigi 3 forint tagsági díj mellett is 700 frt a kint levő hátralék: hát a felemelt tagsági díjak mellett mennyire fog fel szaporodni a hátralék? — A mit Szondy Imre előadott, az egyszersmind az aradi kör véleménye is; igénytelen nézetünk szerint az egyházmegye és egyházkerület a lelkész felett hatósági jogkörrel bír, a hivatalt illetőleg, de hogy én magamat vagy családomat egy vagy más életbiztosító társulatnál biztosítsam, arra nem kényszeríthet, mert ez m a g á n - ü g y. *) De továbbá a kényszeradóztatás a lelkészi testülettel, mint erkölcsi testülettel összeférhetőnek nem tartathatik. Ha azonban csakugyan bekényszeríttetnek a 10, 20 és 30 forint évenkénti tagsági díjjal a gyámintézetbe: még mindig kérdés marad, és pedig olyan, a melyre jelenben senki nem képes feleletet adni, hogy vajjon nem többet használ-e magának vagy családjának a nagy megszorítással évenként kiadni kellett összeggel a jelenben, mint azzal, ha 16—20 év mulva kapna befizetett pénze után osztalék alamizsnát, a mikor meglehet, hogy sem ő sem családja tagjai nem léteznek már a földön élők közt, vagy ha maradnak is gyermekei, midőn azoknak neveltségben létők miatt a segélyre épen szükség volna, nem érkezett még el az alamizsna osztás ideje. Uraim, ha sorsunkon akarunk segíteni, itt gyökere s j a v i t á s vezethet célhoz egyedül. Csekély nézetem szerint a lelkészi fizetéseknek a mai korrall összhangzó színvonalra emelése nélkül a bajon segíteni nem lehet. — Általában véve önkényes társulás és semmi kényszer, mert különben áldásos eredmény nem reménylhető; az irás is azt mondja, hogy csak a jó kedvű a d a k o z ó t szereti az Ur. — Szondy szellemében szólt Mészáros Gyula tenkei lelkész is.

Az értekezlet azzal végződött, hogy különben is bevégezett ténynyel levén dolgunk, miután e tekintetben már előttünk fekszik az egyházmegye határozata, — a fizetni vonakodók exequáltassanak annak idejében. (Folyt. köv.)

b) K ü l f ö l d.

A lutherán egyház legujabb mozgalmá Hannoverában.

(F o l y t a t á s é s v é g e.)

Nem kívánhatjuk: a) a zsinati alkotmány javítását.

Gúnnyal támadja meg itt az ujitókat, s felhossa, hogy az általok tartott legutóbbi zsinatban, annak vitatásával tölték az időt: ha vajjon egyik ottlevő tagtársuk, zsinatképes-e vagy nem? — A legutóbbi vasárnapon tartott gyűlésről megjegyzi, hogy az ott jelen volt 40 világi és 13 lelkész közül — midőn szavazásra került a sor — csak 2 lelkész és 1 világi szavazott részökre. — A világi elem szaporítását célzó változás nem óhajtható; „hiszen zsinatunk eddigi működése minden józangondolkozásu ember kívánalmait kielégíthet! Majd a Brüel-féle indítványt említ fel, melynek célja az egyház önállóságának megtartása s biztosítása volt; megjegyzi itt, hogy ezen férfiut — ki a zsinat lelke volt — most mindenáron mellőzni akarja az ujitók tábora. Ugy látszik — folytatja tovább — arra az állapotra töreksze-

*) Nem mondható annak, tanárok, hivatalnokoknál stb. az állam intézkedik a biztosításról. A lelkészek jövő sorsa közügy is.

S z e r k.

nek, a hol tant változtatni, cserélni könnyen lehet; a hol mindent fellehet adni, csak hogy magukat biztosíthassák. — Ilyen újítást, mely egy a megsemmisítéssel, nem akarunk, nem kívánhatunk.

De nem kívánhatjuk.

b) A tartományi consistorium elhelyezését sem. — Könnyű belátni, miszerint itt személyek ellen kezdetett a harcz. — A consistorium feje — Lichtenberg — ellen intézett támadásuk hajótörést szenvedett a császár egyszerű nyilatkozatán, mely az elősorolt okok daczára, nem menti fel nevezettet az elnökség tiszte alól. — Most már nem csak Lichtenberg — de Thilo Uhlhorn és Düsterdiek ellen is hadat izentek. Ilyesmit állítani könnyű, de bizonyítani kissé nehezebb feladat.

Azt kérdik: miként tilthatják el a szószéktől őket azok, kik hasonlóképen nem dicsekedhetnek azzal, hogy az egyház tagjai többségének hitét vallják? „Szerintem a tartományi consistorium csak kötelességét teljesíti, ha azokat — kik nyíltan bevallják, hogy értelmök az egyházzal nem egyezik — a szószéktől eltiltja. Ugy látszik, szerintök az egyház pusztán egyesület; sokaknak egylete az államban, az államon belől. — Minden együletet, azonban, szabályoknak kell fentartani. — A mérsekletti egylet p. o. nem fogná elnökévé vagy szónokává választani, sőt rendes tagul sem tűrné meg azt, a ki 10 palaczk veres bort vagy 1 palaczk cognacot szokott naponta elfogyasztani. — Ki akadályozza ezen urakat, (Klapp és Baumgarten) hogy utazó lelkészekként tanítsanak, vagy éppen új egyházat alapítsanak? Zsinatunk, csak kötelességét teljesít ezen urak ellenében, a kik mivel tudják, hogy Lichtenberg és Brül s a tartományi consistorium más tagjai, önkényt nem hagyják oda hivatalukat:

c) Ő felségéhez a császárhoz — fent idézett czél elérése végett is — a tartomány minden részéből gyűjtött névalírásokkal ellátott kérvényt benyújtó küldöttséget akarnak meneszteni.

Ártatlan eljárás! A császár bizonyára nem engedi magát ilyenek által elámitatni. — Kötelesség azonban részünkről is Falk miniszterhez intézett ellennyilatkozatban kifejezni, hogy a hannoverai királyságban levő lutheri egyházban, semmi — az új protestánsoktól célzott — újításra szükség nincs, fő- és tagok egyek lévén abban. — Egyházi előljáróink, lelkészeink, szép példával mentek elől, a midőn a közelebbi Vasárnapon tartott gyűlésekben bizonyították, hogg szívvel lélekkel egyek. — Kövessük példájokat mint az egyház tagjai! Nyilvánosan bocsássuk közre a következő protestatiót!

Protestálunk:

1) A czél ellen, hogy t. i. a hannoverai lutherán egyház a porosz-, sőt az összes német birodalmi evangélikus egyházzal szerves összeköttetésbe hozassék! Gyülekezetünk megveti ezen czélt: megveti a birodalmi vagy nemzeti egyház eszméjét.

Protestálunk — mint ezen czélt valósítandó eszköz ellen — 2) a zsinati alkotmány javítása ellen is. — Semmi okunk sincs sürgetni a javítást akkor, a midőn zsinati alkotmányunk — az egyház önállósága ellen intézett támadások alkalmával — mindenha erős várnak bizonyult be.

Protestálunk:

3) A tartományi consistorium elhelyezése ellen; mely csak kötelességét teljesíti, a midőn oly férfiakat tart papjaiul, kik szívvel és szájjal az egyház talaján állanak; mely nem pusztít, de épít; mely nem veszélyezteti a választási jogot, de biztosítja és védelmezi.

Protestálunk:

4) Azon felfogás ellen: miszerint a császár ő felségéhez

terjesztendő nyilatkozat, az összes egyház egyező akarata volna. Mi atyáink hitében akarunk maradni.

Magából Hannovera városából 42 egyházi előljáró s 17 lelkész szövetkezett már egy ellennyilatkozat kiadása mellett. A mai gyűlés ezen uraknak legélénkebb köszönetét fejezi ki, a lutherán egyháznak ily erélyes védelmezéseért.

Közli: Nagy Imre.

c) Különfélek.

Debreczen. A polgári Casino által kezelt Kazinczy alapítvány 2-ik pálya kérdésére „egy satira versben“ két mű érkezett, a jutalom (6 arany) egyenlőleg megosztott a két pályázó közt, egyike Kósa Ede végzett hittanhallgató — kit olvasóink az egyházi lantból előnyösen ismerhetnek, — a másik Erdei László jogász.

A debreczeni ref. egyház tanács nov. 7. tartott ülésében lelkesedve fogadta el azon javaslatot, hogy a helybeli népiskolai tanítók részére külön nyug- és gyámintézet alakíttassék itt az ő védnöksége és biztosítása mellett, s így az országos nyugdíjaztatáshoz nem csatlakozik, úgy önkormányzati elvből, mint kegyeletes hálából folyó kötelességének ismerve az egyház saját elaggott s gyámolt váró tanítóiról belkörüleg gondoskodni.

Hálalozás. Lőrincz János n.-ernyei ref. lelkész — 1833 óta — és a marosi e. megye nyug. közügyigazgatója meghalt f. é. 19-kén 70 éves korában, hű nőt s 11 élő gyermeket hagyván árván. (E. P. K.)

Keszthőcz (Nagy hont) ág. hitv. tót-magyar leányegyház temploma okt. 10. szenteltetett fel. A gyülekezet 143 lelket számlál. A templomépítésnél fő érdemrész Dacsó Pál földbirtokost és Stúr Károly lelkészt illeti.

Pest. A pesti ref. theologiai intézetben az ifjuság összes létszáma 45. — Szép szám.

Bukarest. Okt. 24. tartotta az idevaló ref. egyház azon ünnepélyét, melyen az ujonnan épített iskolai, tanítói és papilak uegnyitattak közhasználatra, az ide kibocsátott ideiglenes ref. lelkész Gyárfás Albert is ekkor tartván beköszöntő beszédét. Van két tanító, kik az iskola külön pénztárából kapják fizetéseiket. Tanulók száma az alsó iskolában 25, a felsőben 22. — A tantárgyak közt van a német és román nyelv is. (E. P. K.)

Dieterlen egy keresztyén férfiú hunyt el Párisban, Dieterlen, tartozott a lutherán gyülekezethez. Nem volt lelkész hivatalból, a volt tettel, szívvel; Rothau helységben, hol korább élt, vasárnaponként nyilvánosan vallásos összejöveleteket tartott, s a szomszéd falvak lakosait hetenként felkereste, az evangéliomot hirdette nekik, bibliával kezében működött, es-ténként családjában isten tiszteletet tartott. Majd Párisba költözött, kereskedő ügynöki minőségben, Meyer lelkésszel együtt munkált a szegények felsegélésére. 6 rendbeli ker. értekezése 2 kötetben jelent meg. Az ő eszménye volt az első, apostoli kori keresztyénség.

Vasárnapi iskola van Francziországban 1628, magában Párisban az orthodox reformátusoknak van 29 vasárnapi iskolájuk, 2882 tanítvány és 291 tanvezető (moniteur); ugyanitt a liberalis (zsinat ellenes) reformátusoknak csak 3 vasárnapi iskolájuk van, 140 tanulóval és 14 tanvezetővel.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

P á l y á z a t

A b. e. Nagy József alapítvány e folyó évre odaitélendő 500 frtos ösztön díjjára pályázat nyittatik.

A pályázásnál megkivántatik hogy :

1-szor az illető magyar, ref. vallásu s a felsőbb tudományokat debreczeni főiskolánkkan végezte legyen.

2-szor kitüzött pályájának a lelkészi vagy tanárinak kell lennie.

3-szor kell, hogy a filozofiai és theologiai tudományokon kívül a latinnyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse; mit hogy jól ért, ugy azt, hogy a görögnyelvtanból kitünő osztályzata van: érettségi bizonyítványával kell igazolnia.

Tartozik az élőnyelvek közöl a németet teljesen érteni, s egész folyékonyan beszélni. — Megkivántatik, hogy a franczianyelvben is birjon annyi előkészülettel, hogy a könyveket jól értse.

Ez utóbbiakra nézve is elengedhetlen szabályul tüzetvén, hogy ezek is illetékes s így tekintetbe vehető bizonyítványokkal igazoltassanak.

Mely így szerelt, — máskép figyelmen kívül hagyandó — pályázati kérvények f. évi December 25-ig Révész Bálint püspök és alapítványi bizottági egyik elnök urhoz lesznek beterjesztendőek.

Debreczen 1875. nov. 7.

1—1

Bodossy Pál,
az alapítványi bizottság jegyzője.

P á l y á z a t.

A b.-gyulai ref. egyház alulirott **kántor-organistája mellé,** egy nőtlen **segéd** szükségeltetvén, pályázat hirdettetik, mely állomás évi javadalma :

300 frt készpénz, lakásul egy szoba, fűtésre, világításra 20 frt és a temetésekből befolyó összes stóla, mely 120—150 frt. közt váltakozik.

A megválasztandó, minden kántor-organistai kötelességek teljesítése mellett az elemi iskola 3-dik és 4-dik osztályaiban hetenként 2 órán éneklést és hangjegyszeretet tanítand.

Az állomás folyó 1875. decz. 1-én elfoglalandó.

Pályázók az orgonázásban képzettségökről, templomi és halotti énekekben jártasságukról és erkölcsi viseletökről szóló bizonyítványaikkal felszerelt kérvényöket alulirothoz folyó év november 25-ig bérmentesen küldjék be.

B.-Gyulán, 1875. November 2

Toroczka i Pál,
kántor-organista.

2—3